

Eiropas Narkotiku un narkomānijas
uzraudzības centrs

ESPAD

Kopsavilkums

ESPAD 2007. gada ziņojums

Atkarību izraisošu vielu lietošana skolēnu vidū 35
Eiropas valstīs

Juridisks paziņojums

Šis Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centra (EMCDDA) publikācijas autortiesības ir aizsargātas ar likumu. EMCDDA neuzņemas nekādas saistības vai atbildību par sekām, kas var rasties, izmantojot dokumentā atrodamo informāciju. Šajā publikācijā paustie atzinumi var nesakrist ar EMCDDA partneru, ES dalībvalstu vai citu Eiropas Savienības vai Eiropas Kopienu iestāžu vai aģentūru pausto oficiālo viedokli.

Plaša papildinformācija par Eiropas Savienību ir pieejama internetā. Tai var piekļūt ar servera Europa (<http://europa.eu>) palīdzību.

Šis kopsavilkums ir pieejams angļu, bulgāru, čehu, dāņu, franču, grieķu, igauņu, itāļu, latviešu, lietuviešu, nīderlandiešu, poļu, portugāļu, rumāņu, slovāku, slovēņu, somu, spāņu, ungāru, vācu, zviedru, norvēģu un turku valodā. Visus tulkojumus veicis Eiropas Savienības iestāžu Tulkošanas centrs. Kataloga dati atrodami publikācijas beigās.

Luksemburga, Eiropas Kopienu Oficiālo publikāciju birojs, 2009. gads

ISBN 978-92-9168-365-9

© Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs, 2009. gads

Pārpublicēt atļauts tikai ar norādi uz avotu.

Printed in Spain

IESPIESTS UZ PAPIĒRA, KURA BALINĀŠANĀ NAV IZMANTOTS HLORS.

Saturs

Priekšvārds	4
Kopsavilkums	5
Metode un datu kvalitāte	5
Tabaka	5
Alkohols	6
Nelegālās narkotikas	7
Citas atkarību izraisošas vielas	10
Nobeigums	10
Narkotiku lietošanas galvenie rādītāji	14

Autori:

Björn Hibell, Zviedrijas Informācijas padome alkohola un citu narkotiku jautājumos (CAN), Stokholma, Zviedrija.

Ulf Guttormsson, Zviedrijas Informācijas padome alkohola un citu narkotiku jautājumos (CAN), Stokholma, Zviedrija.

Salme Ahlström, Alkohola un narkotiku pētniecība, STAKES, Helsinki, Somija.

Olga Balakireva, Ekonomikas un prognožu institūts, NASU, Kijeva, Ukraina.

Thoroddur Bjarnason, Akureiri universitātes Sociālo zinātņu un juridiskā fakultāte, Īslande.

Anna Kokkevi, Universitātes garīgās veselības pētniecības institūts, Atēnas, Grieķija.

Ludwig Kraus, IFT Institut für Therapieforschung, Minhene, Vācija.

Pilna ziņojuma bibliogrāfiskas piezīmes:

Hibell, B., Guttormsson, U., Ahlström, S., Balakireva, O., Bjarnason, T., Kokkevi, A. and Kraus, L. (2009), The 2007 ESPAD report. Substance use among students in 35 European countries, Zviedrijas Informācijas padome alkohola un citu narkotiku jautājumos (CAN), Stokholma, Zviedrija.

Informāciju par ziņojuma pilno tekstu skatīt <http://www.espad.org>.

Priekšvārds

Piedāvājam jūsu uzmanībai Eiropas skolu aptaujas projekta par alkoholu un citām narkotiskajām vielām (ESPAD) 2007. gada Eiropas skolu aptaujas rezultātu kopsavilkumu. Lai kopsavilkums būtu pieejams pēc iespējas plašākam interesentu lokam visā Eiropā, esam to sagatavojuši 23 valodās. Tas papildina angļu valodā pieejamo pilno ziņojuma tekstu.

Šis daudzvalodu kopsavilkums tapis EMCDDA un ESPAD sadarbības rezultātā. Mūsu kopīgie mērķi ir šādi — paplašināt piekļuvi ESPAD projektā iegūtajai informācijai un zināšanām par alkohola un citu narkotisko vielu lietošanu skolēnu vidū, uzlabot skolu aptauju datu pieejamību, kvalitāti un salīdzināmību un gūt pēc iespējas pilnīgāku analītisku priekšstatu par situāciju šajā jomā, izmantojot pieejamos datus.

EMCDDA uzdevums ir vākt, analizēt un izplatīt ar faktiem pamatotu, objektīvu, ticamu un salīdzināmu informāciju par situāciju narkotiku jomā Eiropā. ESPAD projektā savāktā informācija ir svarīgs informācijas avots, lai gūtu priekšstatu par situāciju Eiropā jaunākās vecuma grupās. Vācot informāciju par atkarību izraisošu vielu lietošanu 15–16 gadus vecu Eiropas skolēnu vidū, ESPAD projektā tiek piemērota kopēja nostāja, un projekts ļauj novērtēt tendenču attīstību ilgākā laikposmā.

ESPAD projekta īstenošana nebūtu bijusi iespējama bez Zviedrijas valdības, Zviedrijas Nacionālā sabiedrības veselības institūta un Pompidū grupas dāsnā atbalsta. Izmantojot šo izdevību, vēlamies pateikties arī visām valsts un nevalstiskajām partnerorganizācijām ESPAD projekta valstīs, kuras mums palīdz finansēt šo svarīgo darbu un sniedz ar datu vākšanu, analīzi un izplatīšanu saistītu atbalstu.

EMCDDA direktors **Wolfgang Götz**

ESPAD koordinators **Björn Hibell**

Kopsavilkums

Eiropas skolu aptaujas projekta par alkoholu un citām narkotiskajām vielām (ESPAD) galvenais mērķis ir vākt salīdzināmus datus par atkarību izraisošu vielu lietošanu 15–16 gadus vecu Eiropas skolēnu vidū, lai uzraudzītu gan valstu, gan starpvalstu tendences. Līdz šim ESPAD projektā rīkotas četras lielas datu vākšanas kampaņas. Pirmais pētījums notika 1995. gadā 26 valstīs, bet 2007. gadā datu vākšanā bija iesaistītas 35 valstis. Šis kopsavilkums iepazīstina ar galvenajiem 2007. gada aptaujas rezultātiem, kā arī ar atzinumiem par ilgtermiņa tendencēm. Sākumā sniegts īss pārskats par pētījumā izmantoto metodi.

Sadarbības projekta pamatu veido neatkarīgas projekta valstu pētnieku grupas. ESPAD datu vākšanā 2007. gadā piedalījās vairāk nekā 100 000 skolēnu no Armēnijas, Austrijas, Beļģijas (Flandrijas), Bulgārijas, Horvātijas, Kipras, Čehijas Republikas, Dānijas, Igaunijas, Farēru salām, Somijas, Francijas, Vācijas (7 federālajām zemēm), Grieķijas, Ungārijas, Īslandes, Īrijas, Menas salas, Itālijas, Latvijas, Lietuvas, Maltas, Monako, Nīderlandes, Norvēģijas, Polijas, Portugāles, Rumānijas, Krievijas Federācijas, Slovākijas Republikas, Slovēnijas, Zviedrijas, Šveices, Ukrainas un Apvienotās Karalistes.

Metode un datu kvalitāte

Lai nodrošinātu pēc iespējas salīdzināmākus datus, tāpat kā iepriekšējos ESPAD pētījumos arī šoreiz aptaujā tika izmantota standarta metode un kopēja anketa. Datu vākšana notika galvenokārt 2007. gada pavasarī, un izvēlēta mērķgrupa bija 1991. gadā dzimuši skolēni, kuru vidējais vecums datu vākšanas laikā bija 15,8 gadi.

Anketēšana notika grupās. Skolēni atbildēja uz anketas jautājumiem anonīmi klasēs skolotāju vai intervētāju vadībā. Skolēnu izlases var uzskatīt par pārstāvnieciskām ar diviem izņēmumiem — Vācijā pētījums notika 7 no 16 federālajām zemēm, bet Beļģijā datus vāca tikai holandiešu valodā runājošajā kopienā (Flandrijā).

Starptautiskā ziņojuma pamatā ir projekta koordinatori un datubāzes vadītājam iesniegtie standarta valstu ziņojumi un datu apkopojumi. Dažām valstīm radās nelielas metodiskas problēmas, tomēr ne tik lielas, lai

nopietni apdraudētu rezultātu salīdzināmību, un var uzskatīt, ka lielākajā daļā valstu datu ticamības līmenis kopumā ir augsts. Savukārt valstu kultūras konteksts, skolēniem atbildot uz jautājumiem, protams, ir bijis ļoti atšķirīgs.

Aptaujāto skolēnu izlašu lielums projekta valstīs bija tuvs vēlamajam — 2400 skolēnu — vai nedaudz lielāks, izņemot mazākās valstis, kur aptaujā piedalījās mazāk skolēnu, bet visi bija atbilstīgi. Tomēr Dānijā, ievērojot nelielu bruto izlasi kombinācijā ar skolu priekšlaicīgi pametušo skolēnu lielo skaitu, tirā izlase izrādījās pārāk maza, lai to varētu uzskatīt par pilnīgi pārstāvniecisku un datus par pilnīgi salīdzināmiem.

Nelielas aplēsto procentu punktu atšķirības starp valstīm vai ilgākā laikposmā būtu jāskaidro piesardzīgi. Tomēr, kā liecina prakse, ievērojot valstu izlašu lielumu un izmantotās respondentu atlases metodes, atšķirības, kas pārsniedz vairāk nekā dažus procentu punktus, samērā droši var uzskatīt par ievērojamām.

Tabaka

Anketas sākumā iekļauti daži jautājumi par smēķēšanu. Vidēji 2007. gada aptaujā 58 % projekta valstu skolēnu atzīst, ka vismaz reizi dzīvē ir pamēģinājuši smēķēt, bet 29 % apgalvo, ka ir smēķējuši pēdējās 30 dienās. Divi procenti no visiem aptaujātajiem skolēniem pēdējās 30 dienās bija izsmēķējuši vismaz paciņu cigarešu dienā.

Valstu rādītāji par tabakas lietošanu dzīves laikā un salīdzinoši nesenu lietošanu (pēdējās 30 dienās) īpaši neatšķiras. Smēķēšana pēdējās 30 dienās visvairāk izplatīta Austrijā, Bulgārijā, Čehijas Republikā un Latvijā (40–45 %), bet zemas izplatības valstis ir Armēnija, Īslande, Norvēģija un Portugāle (7–19 %). Nav acīmredzamu ģeogrāfisku modeļu, tomēr Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu skolēnu vidū smēķēšanas rādītāji bieži ir augstāki nekā citur.

Valstīs, kur ir vairāk smēķējošu skolēnu, biežāk var sastapt arī skolēnus, kas atzīst, ka cigaretes ir viegli pieejamas. Pievērsšanās tabakai agrīnā vecumā (13 gados vai agrāk) valstu līmenī ir saistīta arī ar intensīvu tabakas lietošanu

pēdējā mēnesī. Vidēji 7 % skolēnu apgalvo, ka regulāri smēķē no 13 gadiem vai vēl agrāk. Visbiežāk gados tik jauni regulāri smēķētāji skolēnu vidū sastopami Čehijas Republikā, Igaunijā, Latvijā un Slovākijas Republikā (kur izplatības rādītāji ir aptuveni 13 %), bet visretāk — Grieķijā un Rumānijā (aptuveni 3 %).

Valstīs kopumā pēdējās 30 dienās smēķējušo skolēnu skaita atšķirības sadalījumā pa dzimumiem ir neievērojamas. Tomēr atsevišķās valstīs starp dzimumiem var vērot lielas atšķirības. Piemēram, Armēnijā izplatības rādītāji zēnu vidū par 16 procentu punktiem pārsniedz rādītājus meiteņu vidū, savukārt Monako ir gluži pretēji — rādītāji meiteņu vidū ir par 19 procentu punktiem augstāki nekā zēnu vidū.

Aplūkojot ilgāku laikposmu, redzam, ka tabakas lietošana pēdējās 30 dienās ir nedaudz samazinājusies, proti, no 1995. līdz 2007. gadam ESPAD valstīs ar salīdzināmiem visu četru aptauju datiem kopējie vidējie izplatības rādītāji ir kritušies par četriem procentu punktiem. Aptverot tikai laikposmu no 1999. līdz 2007. gadam, salīdzinoši nesenas tabakas lietošanas rādītāji ir samazinājusies par septiņiem procentu punktiem. Ja 1995. gadā kopumā bija vērojamas nelielas atšķirības starp dzimumiem (4 procentu punkti), tad 2007. gadā to vairs nebija.

Nesenas smēķēšanas izplatības lejupejošā ilgtermiņa tendence nav vērojama tikai četrās valstīs, kur 2007. gada rādītāji pārsniedz 1995. gada skaitļus. Tomēr visās šajās valstīs faktiskais izplatības pieaugums ir bijis jau laikposmā no 1995. līdz 1999. gadam, bet vēlāk saglabājusies salīdzinoši stabila situācija. Līdz ar to var teikt, ka ESPAD valstīs tabakas lietošanai pēdējās 30 dienās kopumā ir tendence samazināties vai vismaz stabilizēties.

Alkohols

Visās ESPAD valstīs vismaz divas trešdaļas skolēnu vismaz reizi dzīvē ir pamēģinājuši alkoholu, un ESPAD 2007. gada aptaujas vidējie rādītāji tuvojās 90 %. Atbilstošie pēdējo 12 mēnešu un pēdējo 30 dienu vidējie rādītāji ir attiecīgi 82 % un 61 %. Dati par alkohola lietošanu dzīves laikā un pēdējos 12 mēnešos no 1995. līdz 2007. gadam ir bijuši salīdzinoši stabili, savukārt pēdējo 30 dienu lietošanas rādītāji līdz 2003. gadam ir pieauguši, bet 2007. gadā nedaudz samazinājusies, īpaši zēnu vidū. Laikposmā starp divām pēdējām aptaujām nepārprotami samazinājies arī to skolēnu vidējais skaits, kuri atzīst, ka pēdējās 30 dienās dzēruši alu un/vai vīnu.

Šo vidējo rādītāju pamatā, protams, ir ļoti atšķirīgi valstu rādītāji. Piemēram, alkohola lietošanu pēdējās 30 dienās atzīst 80 % aptaujāto skolēnu Austrijā un Dānijā (ierobežota datu salīdzināmība), bet tikai 31 % Īslandē un 35 % Armēnijā.

Dati par alkohola lietošanu dzīves laikā, pēdējos 12 mēnešos un pēdējās 30 dienās zēnu un meiteņu vidū daudz neatšķiras. Tomēr, aplūkojot biežāku alkohola lietošanu attiecīgajos periodos (40, 20 un 10 reizes), redzam, ka zēnu vidū lietošanas biežuma rādītāji parasti ir augstāki. Tik augsti alkohola lietošanas biežuma rādītāji skolēnu vidū ir galvenokārt Austrijā un Vācijā (7 federālajās zemēs), savukārt Ziemeļvalstīs Somijā, Īslandē, Norvēģijā un Zviedrijā ir valstis, kur alkoholu tik bieži lieto tikai pavisam neliels skaits skolēnu.

Valstīs, kur skolēni alkoholu lieto bieži, piemēram, Grieķijā, pēdējā iedzeršanas reizē izdzer tā alkohola kopējais daudzums parasti ir mazs, bet valstīs, kur skolēni alkoholu lieto reti, situācija ir gluži pretēja. Šāds modelis vērojams Ziemeļvalstīs Somijā, Īslandē, Norvēģijā un Zviedrijā. Tomēr ir arī izņēmumi, piemēram, Dānija (ierobežota datu salīdzināmība) un Austrija, kur skolēni apgalvo, ka alkoholu lieto bieži, turklāt lielos daudzumos. Valstīs ar vislielāko vidējo alkohola patēriņu, t. i., Dānijā (ierobežota datu salīdzināmība) un Menas salā vidējā skolēna alkohola patēriņš ir aptuveni 3–4 reizes lielāks nekā valstīs ar vidēji zemāko alkohola patēriņu (Armēnija un Kipra).

Gandrīz visās valstīs zēni izdzer vairāk alkohola nekā meitenes. Pretēja situācija visizteiktākā ir Īslandē, kur meitenes atzīst, ka izdzer vairāk alkohola nekā zēni. Lielākajā vairumā valstu zēnu vidū populārākais dzēriens ir alus, bet nedaudz vairāk nekā pusē valstu meitenes dod priekšroku stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem.

Kopumā skolēnu vidū populārākais dzēriens ir alus — no pēdējā iedzeršanas reizē izdertā kopējā alkohola daudzuma (100 % alkohola) 40 % ir alus, tam seko 30 % stipro alkoholisko dzērienu un 13 % vīna. Īpaši populārs alus ir zēnu vidū, proti, no pēdējā iedzeršanas reizē kopumā izdertā alkohola apmēram puse ir alus. Meiteņu alkohola lietošanas modeli raksturo vienmērīgāks alkoholisko dzērienu sadalījums, kurā svarīgāko vietu ieņem stiprie alkoholiskie dzērieni, kas ir aptuveni trešdaļa no kopumā izdertā alkohola.

Valstu līmenī vērojama cieša pozitīva saistība starp pēdējā iedzeršanas reizē kopumā izdertā alkohola daudzumu un

subjektīvo reibuma līmeni. Valstīs, kur skolēni atzīst, ka alkoholu patērē lielos daudzumos, arī subjektīvais reibuma līmenis ir augstāks.

Vidēji puse no ESPAD aptaujas respondentiem vismaz reizi dzīvē ir piedzērušies tā, ka ejot strepuļoja, nevarēja skaidri parunāt un vēma. Šādas situācijas 39 % skolēnu ir gadījušās pēdējos 12 mēnešos, bet 18 % — pēdējās 30 dienās. Valstīs piedzeršanās biežuma ziņā ir vērojamas dzimumu atšķirības, proti, dažās valstīs biežāk piedzeras zēni, bet dažās — meitenes, tomēr vidēji ESPAD valstu līmenī dzimumu atšķirības nav konstatētas.

Valstīs, kur liels skaits skolēnu atzīst, ka ir piedzērušies pēdējos 12 mēnešos, parasti ir augsti pēdējo 30 dienu piedzeršanās rādītāji. Starp valstīm, kurās daudzi skolēni atzīst, ka piedzeras tik bieži, ir Dānija (ierobežota datu salīdzināmība), Menas sala, Apvienotā Karaliste un Austrija, kur rādītāji, kas raksturo piedzeršanos pēdējās 30 dienās, svārstās no 49 % līdz 31 %. Starp valstīm ar zemākajiem rādītājiem ir Armēnija (2 %) un Kipra (9 %).

Cits piedzeršanās mērīšanas veids bija jautājums par to, cik bieži skolēni vienā iedzeršanas reizē izdzer piecas vai vairākas alkohola devas. Salīdzinot ar atbildēm uz jautājumu par reibumu, atbildes uz jautājumu par „epizodisku pārmērīgu alkohola lietošanu” zināmā mērā atklāj atšķirīgu modeli. Dažās valstīs, piemēram, Dānijā (ierobežota datu salīdzināmība), Menas salā, Apvienotajā Karalistē abu mērījumu rādītāji ir vienlīdz augsti. Tomēr ir valstis, kurās daudzi skolēni atzīst epizodisku pārmērīgu alkohola lietošanu pēdējās 30 dienās, bet tā paša perioda piedzeršanās biežuma tabulā šīs valstis ierindojas visai zemu. Šādas valstis ir, piemēram, Malta, Portugāle, Igaunija un Latvija.

Vidēji 43 % ESPAD aptaujas respondentu atzīst epizodisku pārmērīgu alkohola lietošanu pēdējās 30 dienās, turklāt šie rādītāji ir augstāki zēnu (47 %) nekā meiteņu (39 %) vidū. Zēnu skaits ir lielāks arī lielā vairumā valstu. Dažās valstīs rādītāji ir aptuveni vienādi, bet ir arī valstis, kur šādu apgalvojumu izsaka vairāk meiteņu nekā zēnu. Uzkrītošākais piemērs ir Norvēģija, kur epizodisku pārmērīgu alkohola lietošanu pēdējās 30 dienās atzīst 42 % meiteņu un 35 % zēnu.

Epizodiska pārmērīga alkohola lietošana pēdējās 30 dienās vidēji ir pieaugusi gan no 1995. līdz 1999., gan no 2003. līdz 2007. gadam. No 2003. līdz 2007. gadam pieaugums, proti, no 35 % līdz 42 %, ir bijis īpaši izteikts meiteņu vidū. Epizodiska pārmērīga alkohola lietošana

1995. gadā vidēji bija biežāk sastopama zēnu nekā meiteņu vidū, bet 2007. gadā šīs atšķirības bija lielā mērā mazinājušās. Laikposmā starp visām četrām aptaujām pastāvīga augšupejoša tendence ir vērojama tādās valstīs kā Horvātija, Čehijas Republika, Malta, Portugāle un Slovākijas Republika.

Pēdējos gados epizodiskas pārmērīgas alkohola lietošanas pieaugums ir vērojams vairāk nekā pusē valstu. Laikposmā no 2003. līdz 2007. gadam vizīteiktākais pieaugums konstatēts Portugālē, kur tādu skolēnu skaits, kuri atzīst epizodisku pārmērīgu alkohola lietošanu pēdējās 30 dienās, ir pieaudzis no 25 % līdz 56 % jeb par 31 procentu punktu. Liels pieaugums konstatēts arī Polijā, kas pēc krituma 2003. gadā ir gandrīz atgriezies 1999. gada līmenī (16 procentu punkti), Francijā (15), Horvātijā (14) un Bulgārijā (12).

Zināms skaits skolēnu atzīst, ka pēdējos 12 mēnešos viņiem bijušas ar alkohola lietošanu saistītas problēmas. Vidēji 15 % norāda, ka viņiem bijušas nopietnas problēmas ar vecākiem, un apmēram tikpat daudzi (13 %) atzīst, ka bijušas sliktas sekmes skolā vai darbā, nopietnas problēmas ar draugiem un kautiņi. Starp valstīm, kurās liels skaits skolēnu norāda, ka viņiem bijušas ar alkohola lietošanu saistītas problēmas, ir Bulgārija, Menas sala, Apvienotā Karaliste un Latvija. Valstu līmenī vērojama pozitīva saistība starp problēmām un piedzeršanos pēdējās 30 dienās.

Lielāko daļu ar alkohola lietošanu saistīto problēmu vidēji vairāk piedzīvo zēni. Zēni visbiežāk piedzīvo kautiņus un nepatīkšanas ar policiju. Tomēr dažas problēmas vidēji vienādi bieži atgadās gan zēniem, gan meitenēm, bet vienu (nopietnas problēmas ar draugiem) meitenes atzīst pat nedaudz biežāk nekā zēni.

Nelegālās narkotikas

Trešdaļa ESPAD valstu skolēnu atzīst, ka kaņepes ir viegli pieejamas. Salīdzinājumā ar meitenēm zēni uzskata, ka viņiem kaņepes ir nedaudz vieglāk pieejamas, lai gan atšķirība starp dzimumiem ir samērā neliela. Amfetamīnus un ekstāzi skolēni neuzskata par tik viegli pieejamiem kā kaņepes.

Saskaņā ar 2007. gada aptaujas rezultātiem vidēji 23 % zēnu un 17 % meiteņu vismaz reizi dzīvē ir pamēģinājuši nelegālās narkotikas. Termins „nelegālās narkotikas” aptver kaņepes, amfetamīnus, kokainu, kreku, ekstāzi, LSD un heroīnu. Informācija par nelegālo narkotiku lietošanu

Koptabula. Galveno mainīgo lielumu rezultātu apkopojums sadalījumā pa valstīm. (Procentos, ja nav norādīts citādi.) ESPAD 2007. gada aptauja.

	Smēķēšana pēdējās 30 dienās	Alkohola lietošana pēdējos 12 mēnešos	Piedzēšanās pēdējos 12 mēnešos	Pēdējā iedzeršanas reizē izdzertā alkohola daudzums (100 % alk.)	Kaņepju lietošana dzīves laikā	Citu nelegālo narkotiku lietošana dzīves laikā, izņemot kaņepes (1)	Inhalantu lietošana dzīves laikā (2)	Trankvilizatoru/ sedatīvu līdzekļu lietošana bez ārsta receptes dzīves laikā	Alkohola lietošana kopā ar tabletēm dzīves laikā (3)
Armēnija	7	66	8	1.6	3	2	5	0	1
Austrija	45	92	56	5.5	17	11	14	2	12
Beļģija (Flandrija)	23	83	29	4.3	24	9	8	9	4
Bulgārija	40	83	45	3.5	22	9	3	3	3
Horvātija	38	84	43	5.2	18	4	11	5	8
Kipra	23	79	18	2.1	5	5	16	7	3
Čehijas Republika	41	93	48	4.5	45	9	7	9	18
Igaunija	29	87	42	5.1	26	9	9	7	5
Farēru salas	33	..	41	..	6	1	8	3	6
Somija	30	77	45	5.7	8	3	10	7	9
Francija	30	81	36	3.6	31	11	12	15	6
Vācija (7 federālās zemes)	33	91	50	5.1	20	8	11	3	7
Grieķija	22	87	26	3.1	6	5	9	4	3
Ungārija	33	84	42	4.0	13	7	8	9	12
Īslande	16	56	..	4.1	9	5	4	7	4
Īrija	23	78	47	..	20	10	15	3	7
Menas sala	24	93	61	7.3	34	16	17	7	12
Itālija	37	81	27	3.6	23	9	5	10	4
Latvija	41	89	45	..	18	11	13	4	8
Lietuva	34	87	43	4.0	18	7	3	16	5
Malta	26	87	38	3.9	13	9	16	5	11
Monako	25	87	35	2.5	28	10	8	12	5
Nīderlande	30	84	36	4.9	28	7	6	7	4
Norvēģija	19	66	40	5.9	6	3	7	4	4
Polija	21	78	31	3.9	16	7	6	18	5
Portugāle	19	79	26	..	13	6	4	6	3
Rumānija	25	74	26	2.5	4	3	4	4	4
Krievija	35	77	40	2.8	19	5	7	2	4
Slovākijas Republika	37	88	50	4.2	32	9	13	5	12
Slovēnija	29	87	43	4.5	22	8	16	5	4
Zviedrija	21	71	37	5.2	7	4	9	7	7
Šveice	29	85	41	3.9	33	7	9	8	6
Ukraina	31	83	32	2.8	14	4	3	4	1
Apvienotā Karaliste	22	88	57	6.2	29	9	9	2	7
Vidējie (nesvērtie) rādītāji	29	82	39	4.2	19	7	9	6	6
Dānija (4)	32	94	73	7.5	25	10	6	5	6

(1) „Citu nelegālo narkotiku lietošana dzīves laikā, izņemot kaņepes” aptver ekstāzi, amfetamīnu, LSD un citu halucinogēno vielu, kreka, kokaina un heroīna lietošanu.

(2) Inhalanti — ... (līme utt.), ko lieto, lai apreibinātos.

(3) „lai apreibinātos”, izņemot Kipru („lai justos citādi”) un Rumāniju („lai justos labāk”).

(4) Dānija — ierobežota datu salīdzināmība.

dažādās valstīs ievērojami atšķiras. Čehijas Republikā nelegālo narkotiku lietošanu atzīst gandrīz puse (46 %) aptaujāto skolēnu, un viņiem pievienojas salīdzinoši daudz skolēnu (aptuveni trešdaļa) Francijā, Menas salā, Slovērijas Republikā un Šveicē. Kiprā, Farēru salās, Norvēģijā un Rumānijā nelegālo narkotiku lietošanu atzīst tikai aptuveni 6 % skolēnu. Zemāki izplatības rādītāji bieži sastopami Ziemeļvalstīs un Austrumeiropas valstīs.

Lielākā daļa nelegālās narkotikas pamēģinājušo skolēnu ir lietojuši kaņepes. Kaņepju lietošanu dzīves laikā atzīst 19 % skolēnu, bet 7 % saka, ka ir pamēģinājuši vienu vai vairākas citas sarakstā iekļautās vielas. Kaņepēm seko un otro vietu daļa ekstazī, kokaīns un amfetamīni (3 % katra no šīm narkotikām), bet retāk skolēni norāda, ka ir lietojuši LSD, kreku un heroīnu (1–2 %). Ekstazī lietošanā dzīves laikā pirmās piecas vietas 2007. gadā ieņem Bulgārija, Igaunija, Menas sala, Latvija un Slovērijas Republika (izplatības rādītāji aptuveni 6–7 %).

Respondentiem bija jāatbild arī uz jautājumiem par nelegālo narkotiku sarakstā neiekļautām narkotikām — halucinogēnajām sēnēm, GHB un anaboliskajiem steroīdiem. Halucinogēno sēņu lietošanu dzīves laikā atzīst 3 % skolēnu, bet GHB un anabolisko steroīdu, tāpat kā intravenozo narkotiku lietošanas pieredzi minējuši 1 % respondenti.

Tā kā kaņepes ir visbiežāk lietotā nelegālā narkotika, šo vielu vajadzētu aplūkot sīkāk. Kaņepju lietošanu pēdējos 12 mēnešos atzīst 14 % no visiem skolēniem, bet lietošanu pēdējās 30 dienās — 9 % zēnu un 6 % meiteņu (vidēji 7 %). Divās augstākās izplatības valstīs (Čehijas Republikā un Menas salā) katrs sestais skolēns norāda, ka ir lietojis kaņepes pēdējās 30 dienās, un tas liecina par regulārāku kaņepju lietošanu šajās valstīs. Tik nesenu lietošanu atzīst tikai 1–2 % respondentu Armēnijā, Farēru salās, Somijā, Norvēģijā, Rumānijā un Zviedrijā. Augstas izplatības valstīs visbiežāk atrodas Rietumeiropā.

Lielākajā daļā valstu, tomēr ne visās, kaņepes pēdējās 30 dienās lietojuši vairāk zēnu nekā meiteņu, jo īpaši augstas izplatības valstīs. Valstis, kurās liels skaits skolēnu atzīst, ka ir lietojuši kaņepes pēdējās 30 dienās, bieži ir tās pašas valstis, kurās liels skaits skolēnu atzīst, ka viņiem bijusi izdevība pamēģināt kaņepes, bet viņi no tās atteikušies.

Salīdzinoši augstais kaņepju lietošanas izplatības līmenis Eiropas jauniešu vidū liek uzdot jautājumu par kaņepju lietošanas iespējamo negatīvo ietekmi uz indivīdiem un sabiedrību. Analizējot CAST skalas izvēles moduli, pētnieki aprēķināja ar kaņepju lietošanu saistīto problēmu risku 17

ESPAD valstīs, kas bija sniegušas šādus datus. Izrādījās, ka kopumā katram septītajam iedzīvotājam, kas lietojis kaņepes pēdējā gadā (14 %), ir paaugstināts risks piedzīvot ar kaņepju lietošanu saistītas problēmas, un vidējais augsta riska lietotāju kopskaits aplūkotajās valstīs ir 2 %. Pētījumā atklājās, ka kaņepju kaitējuma risks dažādās valstīs atšķiras un ka augsta riska lietotāju skaits iedzīvotāju vidū atbilst atsevišķo valstu kaņepju lietošanas izplatības rādītājiem. Tas nozīmē, ka augsta riska lietotāju skaits pieaug līdz ar kaņepju lietošanas izplatības pieaugumu iedzīvotāju vidū.

ESPAD valstīs, kurās bija salīdzināmi rādītāji par visām četrām aptaujām, 1995. gadā nelegālo narkotiku lietošanu dzīves laikā atzina 12 % skolēnu, bet 2003. gadā šie rādītāji pieauga līdz 21 %. Tomēr 2007. gada rezultāti liecina, ka nelegālo narkotiku lietošanas augšupejošā tendence vairs neturpinās, jo šajā gadā tikai 18 % skolēnu atzīst šādu pieredzi. Šī jaunā iezīme gandrīz vienādā mērā attiecas uz abiem dzimumiem, un rādītāji meiteņu vidū visu laiku ir par aptuveni pieciem procentu punktiem zemāki nekā zēnu vidū.

Lai arī no 2003. līdz 2007. gadam kopumā vērojama lejupejoša tendence, dažās valstīs 2007. gadā rādītāji ir pieauguši. Igaunijā un Slovērijas Republikā vērojams pastāvīgs pieaugums periodos starp visām četrām aptaujām (1995.–2007. g.), bet Čehijas Republikā, Lietuvā un Maltā vispārēja augšupejoša tendence vērojama arī tad, ja visu laikposmu aplūko kopumā.

Nevienā valstī nav vērojams pastāvīgs narkotiku lietošanas samazinājums, bet, aplūkojot visu laikposmu kopumā, nelegālo narkotiku lietošana ir ievērojami samazinājusies Īrijā un Apvienotajā Karalistē (par aptuveni 14 procentu punktiem), un neliels samazinājums konstatēts arī Farēru salās (no 2003. līdz 2007. gadam par 6 procentu punktiem). Un, lai gan izplatības līmenis Igaunijā un Apvienotajā Karalistē 2007. gadā ir bijis vienāds (aptuveni 28 %), šīs valstis pie tā nonākušas pa pretējiem ceļiem, ņemot vērā, ka Igaunijā narkotiku lietošanas sākotnējais izplatības līmenis 1995. gadā bija 8 %, bet Apvienotajā Karalistē — 42 %.

Ievērojot, ka nelegālo narkotiku un kaņepju lietošanas svārstības valstu līmenī ir ļoti līdzīgas, var pieņemt, ka kaņepju lietošana dzīves laikā attīstās gandrīz tāpat kā iepriekš aprakstītā visu nelegālo narkotiku lietošana. Salīdzinoši nenasas kaņepju lietošanas rādītāji zēnu vidū ir nedaudz augstāki, bet atšķirības starp dzimumiem aplūkotajā laikposmā nav mainījušās.

Kopumā šķiet, ka no 1995. līdz 2003. gadam ESPAD valstīs vērojams nelegālo narkotiku lietošanas pieaugums vismaz vairs neturpinās (lai arī nesamazinās), īpaši ņemot vērā, ka no 2003. līdz 2007. gadam nesenais kaņepju lietošanas izplatība nevienā valstī nav palielinājusies.

Citas atkarību izraisošas vielas

Saskaņā ar 2007. gada aptaujas rezultātiem trankvilizatoru vai sedatīvu līdzekļu lietošana bez ārsta receptes dzīves laikā visbiežāk sastopama Polijā, Lietuvā, Francijā un Monako, kur to lietošanu atzīst aptuveni 15 % skolēnu, bet visretāk šādas vielas lieto skolēni Armēnijā, Austrijā, Krievijā un Apvienotajā Karalistē (0–2 %). Vidēji šādu medikamentu lietošanu bez ārsta receptes atzīst nedaudz vairāk meiteņu nekā zēnu (attiecīgi 8 % un 5 %), bet astoņās augstākās izplatības valstīs lietotāju vidū ir divreiz vairāk meiteņu nekā zēnu. Tomēr aptuveni pusē valstu nav konstatētas vērā ņemamas dzimumu atšķirības. Gan atsevišķi zēnu un meiteņu vidū, gan atsevišķās valstīs kopējā tendence no 1995. līdz 2007. gadam ir diezgan stabila.

Vidēji 6 % respondentu 2007. gadā ir lietojuši alkoholu kopā ar tabletēm (medikamentiem), lai apreibinātos. Nedaudz biežāk to darijušas meitenes nekā zēni (attiecīgi 8 % un 5 %). Šā mainīgā lieluma lietošanai un iepriekš aprakstītajai medikamentu lietošanai ir dažas kopējas iezīmes. Pirmkārt, to skolēnu skaits, kuri atzīst šo mainīgo lielumu lietošanu dzīves laikā, ir apmēram vienāds. Otrkārt, šis uzvedības modelis ilgtermiņā ir diezgan stabils, vismaz vidēji valstīs, kurās ir pieejami salīdzināmi rādītāji par visām četrām aptaujām (izņemot Čehijas Republikā un Slovērijas Republikā konstatētās augšupejošās tendences un Somijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē konstatētās lejupiejošās tendences). Un treškārt, šis ir vēl viens no nedaudzajiem mainīgajiem lielumiem, kuru lietošana ilgākā laikposmā liecina, ka tas nemainīgi ir populārāks meiteņu vidū. Laikposmā no 1995. līdz 2007. gadam meitenes apsteidz zēnus par aptuveni četriem procentu punktiem. Alkohola lietošana kopā ar tabletēm dzīves laikā 2007. gadā bijusi visvairāk izplatīta Čehijas Republikā (18 %), bet īpaši zems izplatības līmenis konstatēts Armēnijā un Ukrainā (1 %).

Saskaņā ar 2007. gada datiem inhalantu lietošana dzīves laikā ir īpaši izplatīta Kipras, Menas salas, Maltas un Slovērijas skolēnu vidū (16 %), bet Bulgārijā, Lietuvā un Ukrainā inhalantu lietošanu atzīst tikai 3 % respondentu. Vidējie rādītāji par inhalantu lietošanu dzīves laikā visās ESPAD valstīs ir 9 %, un kopumā atšķirības starp

dzimumiem nav konstatētas. Pēdējo 12 mēnešu un pēdējo 30 dienu lietošanas rādītāji salīdzinoši proporcionāli seko valstu rādītājiem par lietošanu dzīves laikā. Tipisks ģeogrāfisks modelis nav vērojams — informācija par augstākajiem inhalantu lietošanas rādītājiem nāk no dažādām Eiropas daļām. Valstīs, kurās bija salīdzināmi dati par visām četrām aptaujām, rādītāji par lietošanu dzīves laikā no 1995. līdz 2007. gadam ir salīdzinoši stabili. Vislielākais samazinājums konstatēts Lietuvā un Apvienotajā Karalistē (aptuveni 12 procentu punkti), bet pieaugums — Somijā un Slovērijas Republikā (6 punkti).

Nobeigums

Ir labi zināms, ka atsevišķu valstu līmenī dažādu atkarību izraisošu vielu lietošana nereti ir saistīta. Aplūkojot 2007. gada datus visās valstīs kopumā, saistība starp dažādu atkarību izraisošu vielu lietošanu ir acīmredzama, un var secināt, ka valstīs, kurās liels skaits skolēnu atzīst, ka nesen (pēdējās 30 dienās) ir lietojuši alkoholu un piedzērušies, lielāks būs arī tādu skolēnu skaits, kuri atzīst, ka ir lietojuši nelegālās narkotikas, inhalantus un alkoholu kopā ar tabletēm, un otrādi. Tomēr visās valstīs kopumā nav vērojama saistība starp trankvilizatoru vai sedatīvu līdzekļu lietošanu bez ārsta receptes un iepriekš minēto vielu lietošanu.

Lai sniegtu pārskatu par 2007. gada aptaujas rezultātiem sadalījumā pa valstīm, tika izraudzīti deviņi galvenie mainīgie lielumi — alkoholisko dzērienu lietošana pēdējos 12 mēnešos, piedzeršanās pēdējos 12 mēnešos, pēdējā iedzeršanas reizē izdzertā alkohola daudzums (100 % alkohola), smēķēšana pēdējās 30 dienās, marihuānas vai hašiša (kaņepju) lietošana dzīves laikā, citu nelegālo narkotiku lietošana dzīves laikā, izņemot kaņepes, inhalantu lietošana dzīves laikā, trankvilizatoru vai sedatīvu līdzekļu lietošana bez ārsta receptes dzīves laikā un alkohola lietošana kopā ar tabletēm dzīves laikā, lai apreibinātos.

Galveno mainīgo lielumu izplatības rādītāji atsevišķās valstīs ir salīdzināti ar visu valstu vidējiem rādītājiem. Starp valstīm, kuru rādītāji visos deviņos mērījumos ir virs vidējā līmeņa vai svārstās ap to, ir Austrija, Čehijas Republika, Dānija (ierobežota datu salīdzināmība), Vācija (7 federālās zemes), Menas sala, Slovērijas Republika un Apvienotā Karaliste. Starp valstīm, kuru rādītāji lielākoties svārstās ap vidējo līmeni vai ir zem tā, ir Armēnija, Kipra, Grieķija, Īslande, Portugāle un Rumānija. Šajā sarakstā varētu iekļaut arī Farēru salas, lai gan trūkst informācijas par diviem mainīgajiem lielumiem.

Divās valstīs, kas ģeogrāfiski atrodas tālu viena no otras, proti, Armēnijā un Menas salā, ir vērojamas arī vislielākās atšķirības atkarību izraisīto vielu lietošanā. Salīdzinot visus mainīgos lielumus, redzam, ka izplatības rādītāji Armēnijas skolēnu vidū ir ievērojami zemāki par vidējo līmeni, bet Menas salā visu mainīgo lielumu (izņemot divus) izplatība ievērojami pārsniedz vidējos rādītājus. Piemēram, salīdzinājumā ar Armēnijas skolēniem aptuveni desmit reizi vairāk Menas salas skolēnu atzīst, ka pēdējos 12 mēnešos ir piedzērušies un ka dzīves laikā ir lietojuši kaņepes vai citas narkotikas.

Piecām no septiņām iepriekš minētajām valstīm, kas atrodas galveno mainīgo lielumu tabulas augšgalā, ir kopējas robežas, un salīdzinoši tās visas atrodas Centrāleiropā. Pārējām divām valstīm — Menas salai un Apvienotajai Karalistei — ir kopējas robežas, un tās atrodas diezgan tuvu pārējām augstas izplatības valstīm. Iepriekš ir norādīts, ka sešās valstīs (vai septiņās, ja ņem vērā Farēru salas) galveno mainīgo lielumu izplatības rādītāji ir zemi. Šīs valstis neatrodas tuvu viena otrai. Gluži pretēji, tās atrodas salīdzinoši tālu viena no otras un visās Eiropas daļās. Izņemot Rumāniju, zemas izplatības valstis atrodas pie Eiropas kontinenta robežām.

Atkarību izraisīto vielu lietošanas kopējo tendenču attīstība valstīs, kurās ir pieejami visu aptauju dati, nedaudz atšķiras atkarībā no aplūkojamā mainīgā lieluma. Piemēram, pēdējo 30 dienu perioda smēķēšanas rādītāji visā laikposmā ir samazinājušies. Atšķirība starp dzimumiem 1995. gadā bija četri procentu punkti, bet 2007. gadā šī nelielā atšķirība ir pilnīgi izzudusi. No 1995. līdz 2003. gadam vērojamā augšupejošā tendence, kas raksturoja nelegālo narkotiku — galvenokārt kaņepju — lietošanu dzīves laikā, vairs neturpinās; 2007. gada izplatības rādītāji ir par trīs procentu punktiem zemāki nekā 2003. gadā. Aplūkojot alkohola lietošanu pēdējos 12 mēnešos, trankvilizatoru vai sedatīvu līdzekļu lietošanu bez ārsta receptes dzīves laikā, alkohola lietošanu kopā ar tabletēm dzīves laikā un inhalantu lietošanu dzīves laikā, redzam, ka visās četrās aptaujās iegūtie dati gandrīz nav mainījušies. Nav redzamas arī ar nelegālo narkotiku un citu minēto atkarību izraisīto vielu lietošanu saistītas atšķirības starp dzimumiem.

Tomēr no 1995. līdz 2007. gadam ir vērojama epizodiskas pārmērīgas alkohola lietošanas augšupejoša tendence (pieaugums par 9 procentu punktiem), ko galvenokārt nosaka virknē valstu konstatētā pieaugoša

izplatība meiteņu vidū. Atkarību izraisīto vielu lietošanas mērījumi pārsvarā liecina, ka pēdējos gados (2003.–2007. g.) var runāt par stabilu vai nedaudz lejupejošu vidusmēra tendenci, izņemot epizodisku pārmērīgu alkohola lietošanu.

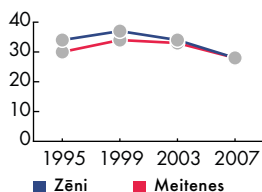
Tādējādi, pamatojoties uz to valstu informāciju, kurās šādi dati ir pieejami, kopumā šķiet, ka situācija atkarību izraisīto vielu lietošanas jomā ESPAD aptaujāto skolēnu vidū ilgtermiņā ir uzlabojusies, izņemot epizodisku pārmērīgu alkohola lietošanu, kuras izplatība visā aplūkotajā laikposmā ir pieaugusi.

Tomēr tendences atsevišķās valstīs var atšķirties no kopējās ainas. Runājot par nesenām pārmaiņām, no Beļģijas (Flandrijas), Īslandes, Īrijas, Šveices un Apvienotās Karalistes skolēnu sniegtās informācijas bieži izriet, ka daudzu atkarību izraisīto vielu lietošanas līmenis ir samazinājies. Lietošana nesen ir pieaugusi Latvijā un Slovēnijas Republikā. Sarežģītāka situācija ir Francijā, Portugālē un Slovēnijā, kur alkohola lietošanā vērojamas augšupejošas tendences, bet vairāku citu vielu, piemēram, nelegālo narkotiku lietošana tajā pašā laikā ir samazinājusies. Pretēja situācija ir Lietuvā un Krievijā (Maskavā), kur alkohola un tabakas lietošana samazinās, bet vienlaikus pieaug nelegālo narkotiku lietošana.

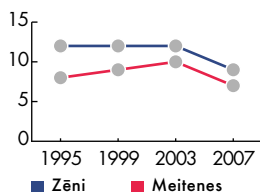
Var minēt arī dažas ilgtermiņa valstu tendences. Piemēram, Apvienotā Karaliste ir viena no valstīm, kurās nevienā no visām četrām aptaujām nav konstatēts gandrīz nevienas atkarību izraisīto vielas lietošanas izplatības pieaugums. Faktiski, salīdzinot lielāko daļu mainīgo lielumu, redzam, ka lietošanas izplatība Apvienotās Karalistes skolēnu vidū ir samazinājusies vai sliktākajā gadījumā stabilizējusies. Citas valstis, kurās kopējā situācija ir vismaz stabila un daudzu mainīgo lielumu lietošanā visā aplūkotajā laikposmā vērojama lejupejoša tendence, ir Somija, Īslande, Īrija un Zviedrija.

Pie valstīm, kurās drīzāk var runāt par augšupejošām, nevis lejupejošām ilgtermiņa tendencēm, pieder Čehijas Republika un Slovēnijas Republika. Zināmā mērā tāda pati situācija ir Igaunijā un Lietuvā, lai gan pēdējās, 2007. gada aptaujas rezultāti reizēm liecina par stabilizāciju (tomēr nerasniedzot 20. gadsimta 90. gadu zemākos rādītājus). Valstis, kurās atkarību izraisīto vielu lietošanas izplatība ilgākā laikposmā samazinās, bieži atrodas Rietumeiropā, bet valstis, kurās tā palielinās, bieži ir Austrumeiropā. Īpaši tas attiecas uz nesenu izplatības pieaugumu no 2003. līdz 2007. gadam.

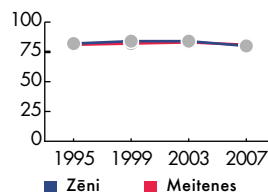
Rādītāju kopsavilkums. Sešpadsmit atkarību izraisošu vielu lietošanas tendenču mērījumi sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 17–20 valstīs, kas bija sniegušas datus par katru mainīgo lielumu.

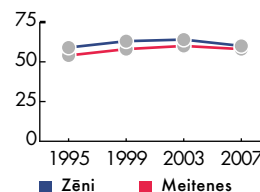
Smēķēšana pēdējās 30 dienās sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 20 valstīs.

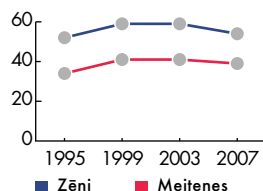
Regulāra smēķēšana 13 gadus vai agrāk sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 20 valstīs.

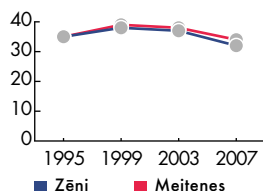
Regulāra smēķēšana 13 gadus vai agrāk sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 20 valstīs.

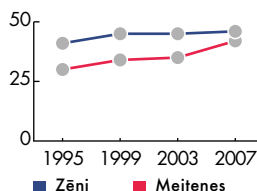
Regulāra smēķēšana 13 gadus vai agrāk sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 20 valstīs.

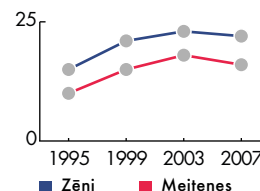
Alkoholisku dzērienu lietošana pēdējās 30 dienās sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 19 valstīs.

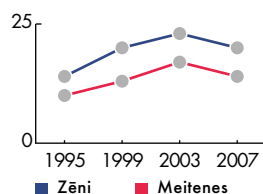
Alus lietošana pēdējās 30 dienās sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 20 valstīs.

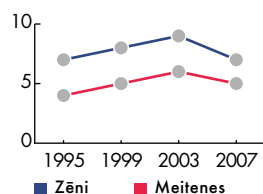
Vīna lietošana pēdējās 30 dienās sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 20 valstīs.

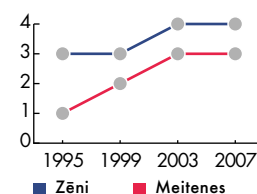
Skolēni, kas pēdējās 30 dienās vienā iedzeršanas reizē izdzeruši piecas alkohola devas vai vairāk, sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 17 valstīs.

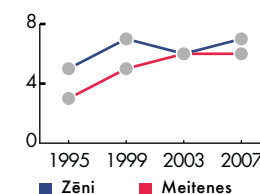
Marihuānas vai hašiša lietošana dzīves laikā sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 20 valstīs.

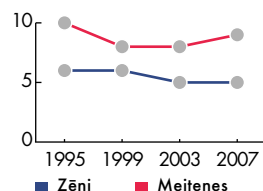
Marihuānas vai hašiša lietošana pēdējās 30 dienās sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 19 valstīs.

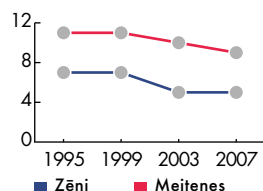
Kaņepju lietošana 13 gadus vai agrāk sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 19 valstīs.

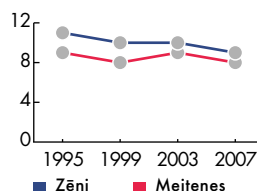
Citu nelegālo narkotiku lietošana dzīves laikā, izņemot marihuānu un hašišu, sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 20 valstīs.

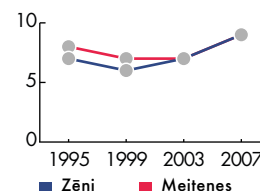
Trankvilizatoru/sedatīvu līdzekļu lietošana bez ārsta receptes dzīves laikā sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 20 valstīs.

Alkohola lietošana kopā ar tabletēm dzīves laikā sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 17 valstīs.

Inhalantu lietošana dzīves laikā sadalījumā pa dzimumiem. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 18 valstīs.

Atturēšanās no tabakas, alkohola, inhalantu, trankvilizatoru vai sedatīvu līdzekļu un nelegālo narkotiku lietošanas dzīves laikā. 1995.–2007. g. Vidējie procentuālie rādītāji 17 valstīs.

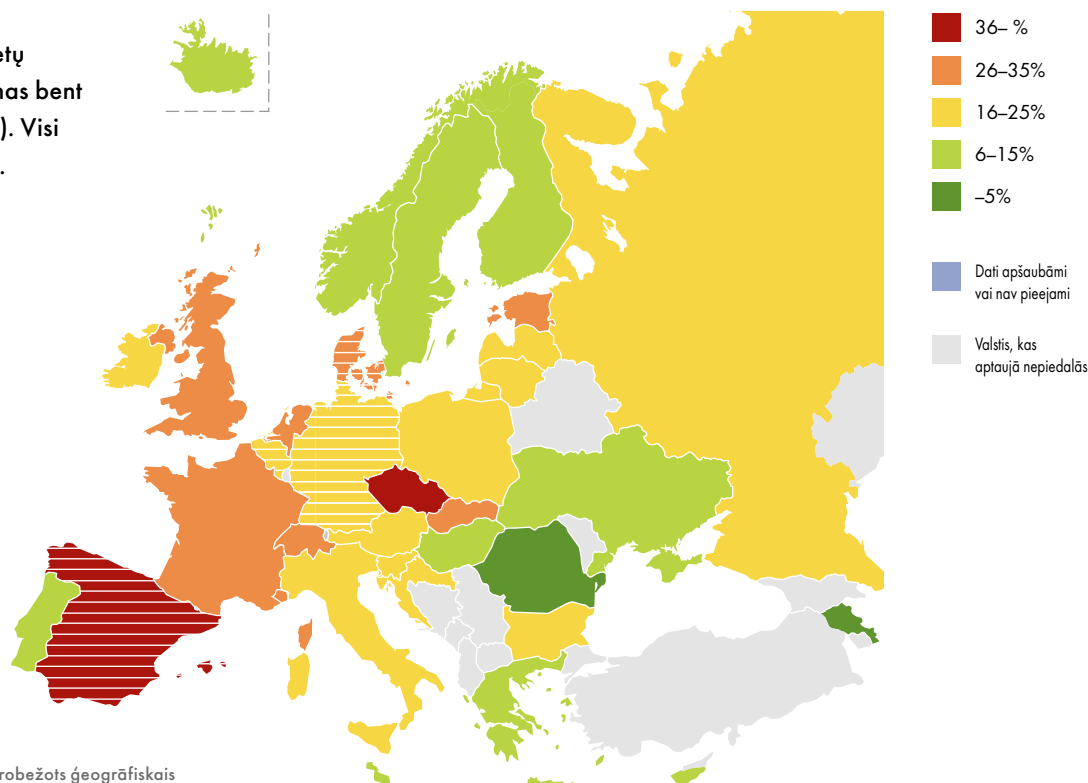
Apkopojot tendenču attīstību ESPAD projekta 12 gadus, redzam, ka smēķēšanas izplatība vairumā valstu ir samazinājusies. Dati par alkohola lietošanu pēdējos 12 mēnešos un pēdējās 30 dienās gandrīz nav mainījušies. Savukārt epizodiska pārmērīga alkohola lietošana visā aplūkotojā laikposmā ir nedaudz, bet nepārtraukti pieaugusi. No nelegālajām narkotikām populārākās joprojām ir kaņepes. Četrās no sešām valstīm, kurās 2003. gadā tika konstatēts visaugstākais kaņepju lietošanas izplatības līmenis, 2007. gadā tas ir krities, un nevienā valstī nav pieaugusi nesena (pēdējās 30 dienās) kaņepju lietošana. Runājot par nelegālo narkotiku lietošanu, kopumā šķiet, ka no 1995. līdz 2003. gadam vērojamā augšupejošā tendence vairs neturpinās, un 2007. gada izplatības rādītāji ir nedaudz zemāki nekā 2003. gadā.

ESPAD ceturtā, 2007. gadā veiktā aptauja ir palīdzējusi iegūt daudz jaunas un svarīgas informācijas par pārmaiņām atkarību izraisītu vielu lietošanā skolēnu vidū. Jo vairāk aptauju tiks rīkotas turpmāk, jo skaidrāk iezīmēsies tendences. Jau šodien mēs ar interesi gaidām nākamo aptauju, lai redzētu, vai turpināsies nelegālo narkotiku lietošanas tendenču pārmaiņas un samazināsies smēķēšanas izplatība un vai turpinās izplatīties epizodiska pārmērīga alkohola lietošana. Nākamā datu vākšana mūs interesē ne vien šo iemeslu dēļ, bet arī tāpēc, ka tas būs pirmais papildu pētījums jaunajās valstīs (Armēnijā un Monako), kā arī piecās jaunajās valstīs, kas piedalījās papildu datu vākšanā 2008. gadā. Ceram, ka nākamajā aptaujā papildus tām vairāk nekā 40 valstīm, kas jau ir iesaistījušās ESPAD projektā, piedalīsies vēl vairāk Eiropas valstu.

Narkotiku lietošanas galvenie rādītāji

1.a attēls

Kokiņ nors nefeisētų
narkotikų vartojimas bent
kartą gyvenime^(a). Visi
mokiniai. 2007 m.
Procentais.

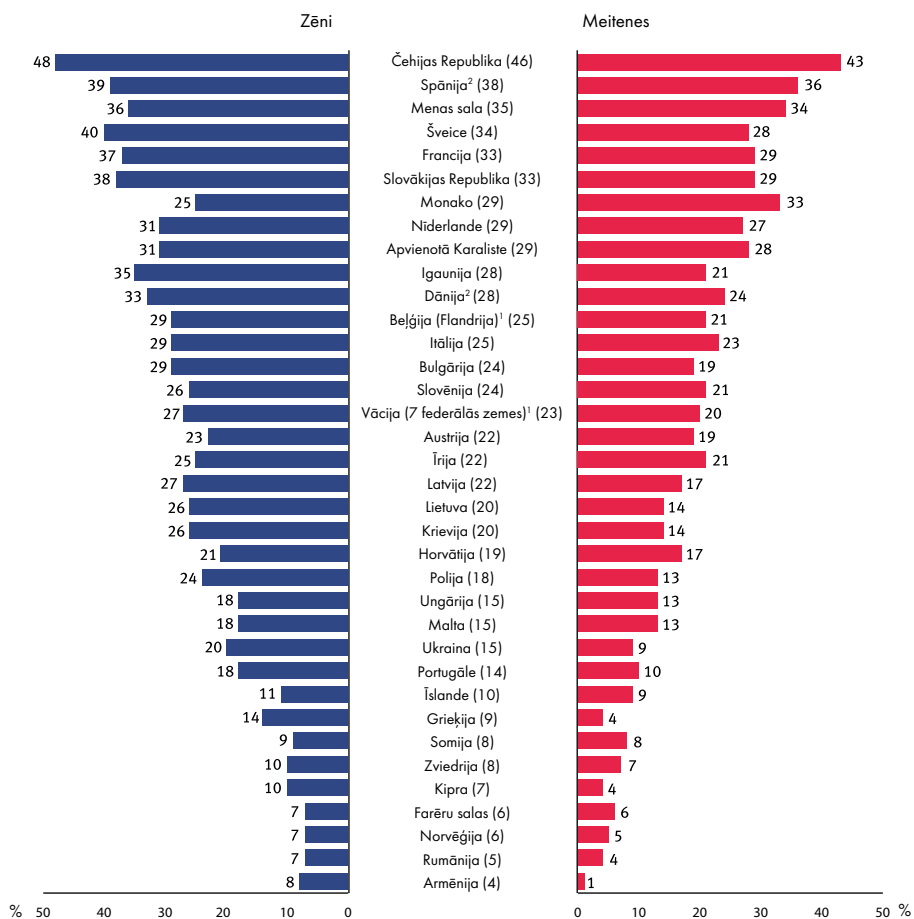
(¹) Beļģija un Vācija — ierobežots ģeogrāfiskais pārklājums.

(²) Dānija un Spānija — ierobežota datu salīdzināmība.

(^a) „Nelegālās narkotikas” aptver kaņepes, ekstazī, amfetamīnus, LSD un citas halucinogēnās vielas, kreku, kokaīnu un heroīnu.

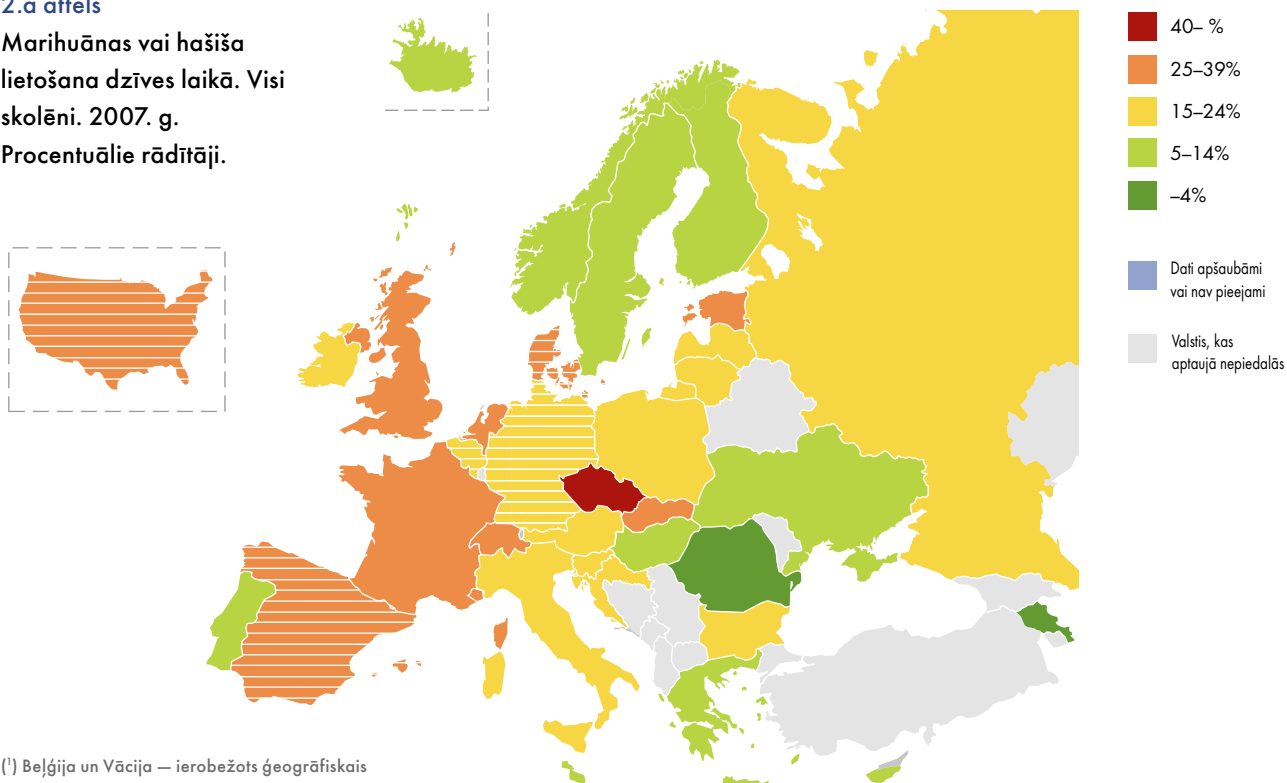
1.b attēls

Nelegālo narkotiku lietošana
dzīves laikā^(a) sadalījumā pa
dzimumiem. 2007. g. Procentuālie
rādītāji.

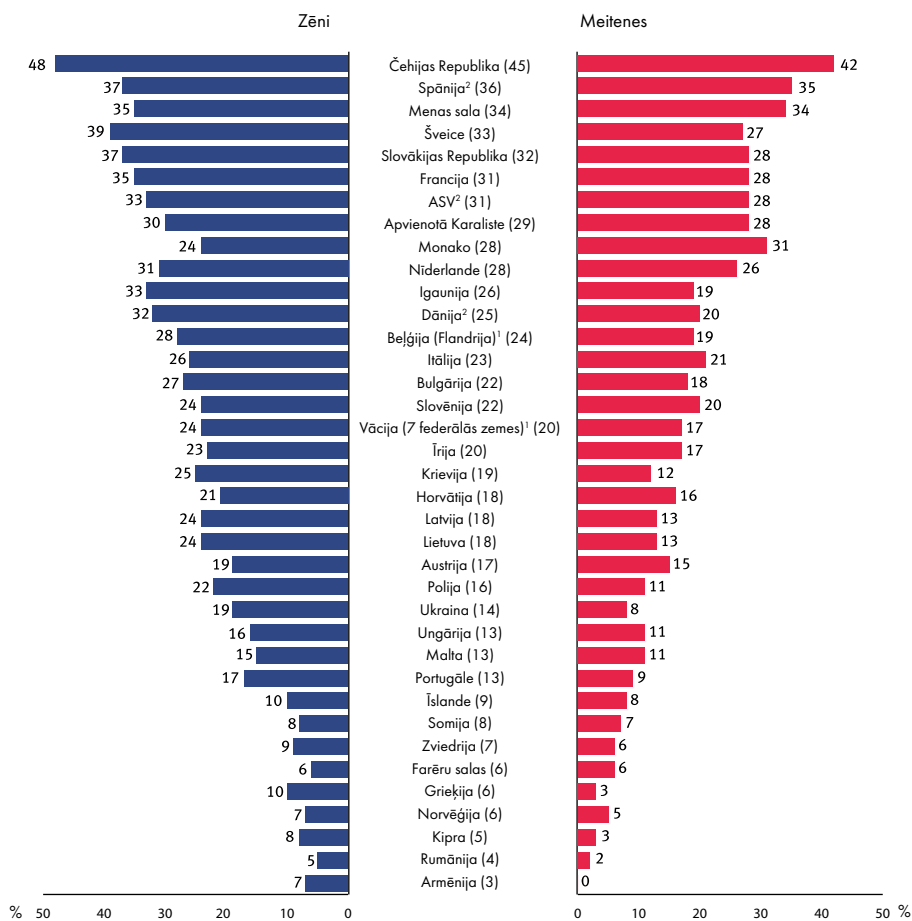
2.a attēls

Marihuānas vai hašiša
lietošana dzīves laikā. Visi
skolēni. 2007. g.
Procentuālie rādītāji.

(¹) Beļģija un Vācija — ierobežots ģeogrāfiskais pārklājums.

(²) Dānija, Spānija un ASV — ierobežota datu salīdzināmība.

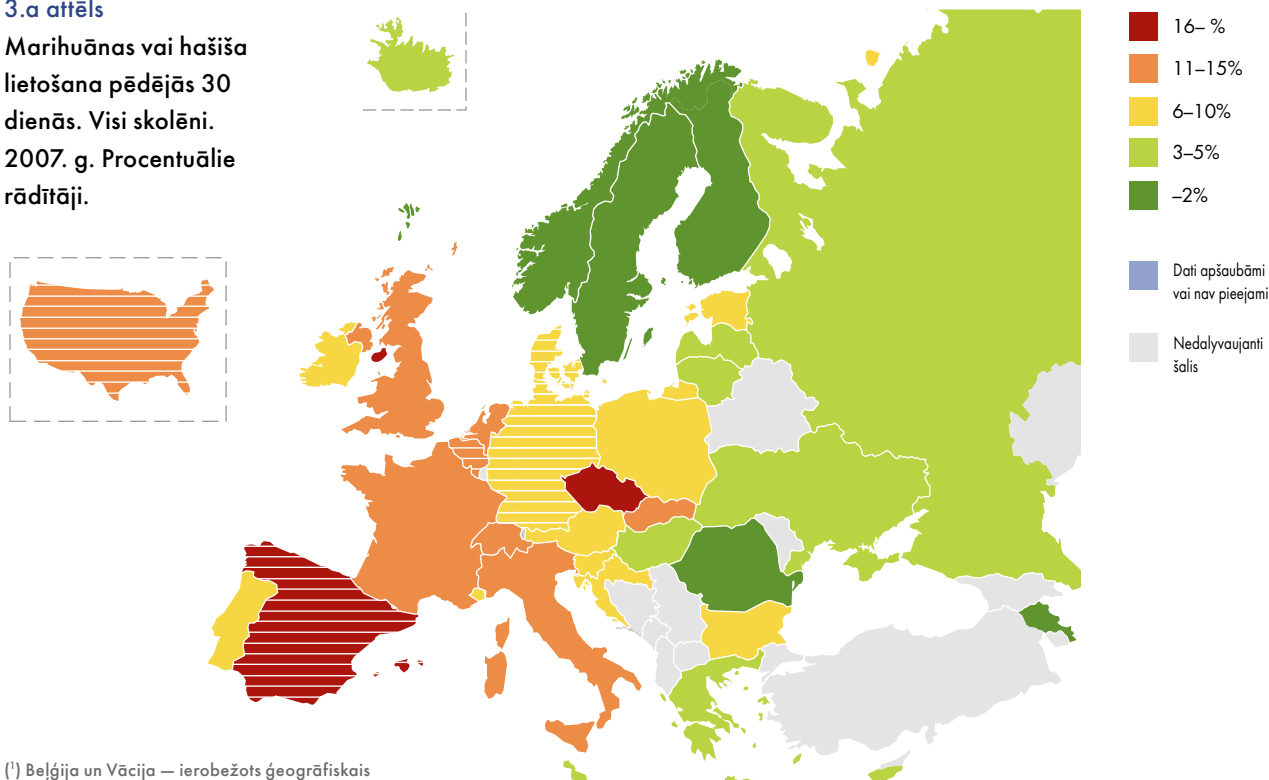

2.b attēls

Marihuānas vai hašiša
lietošana dzīves laikā
sadalījumā pa dzimumiem.
2007. g. Procentuālie rādītāji.

3.a attēls

Marihuānas vai hašiša
lietošana pēdējās 30
dienās. Visi skolēni.
2007. g. Procentuālie
rādītāji.

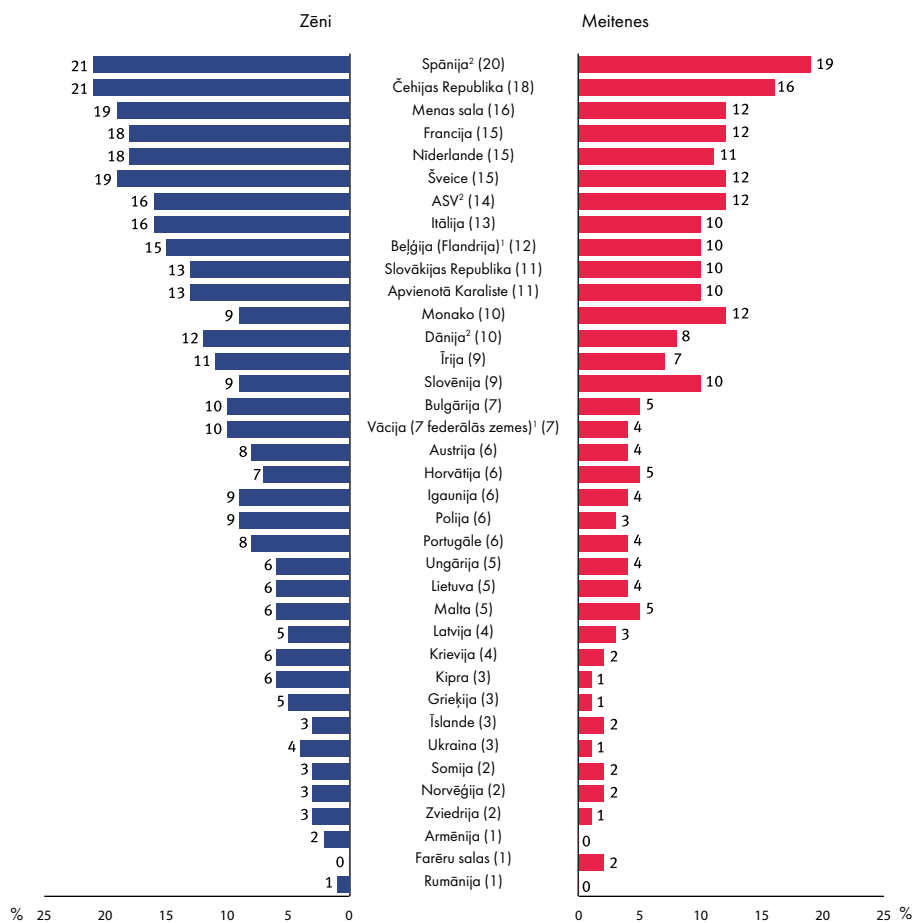

(¹) Beļģija un Vācija — ierobežots ģeogrāfiskais pārklājums.

(²) Dānija, Spānija un ASV — ierobežota datu salīdzināmība.

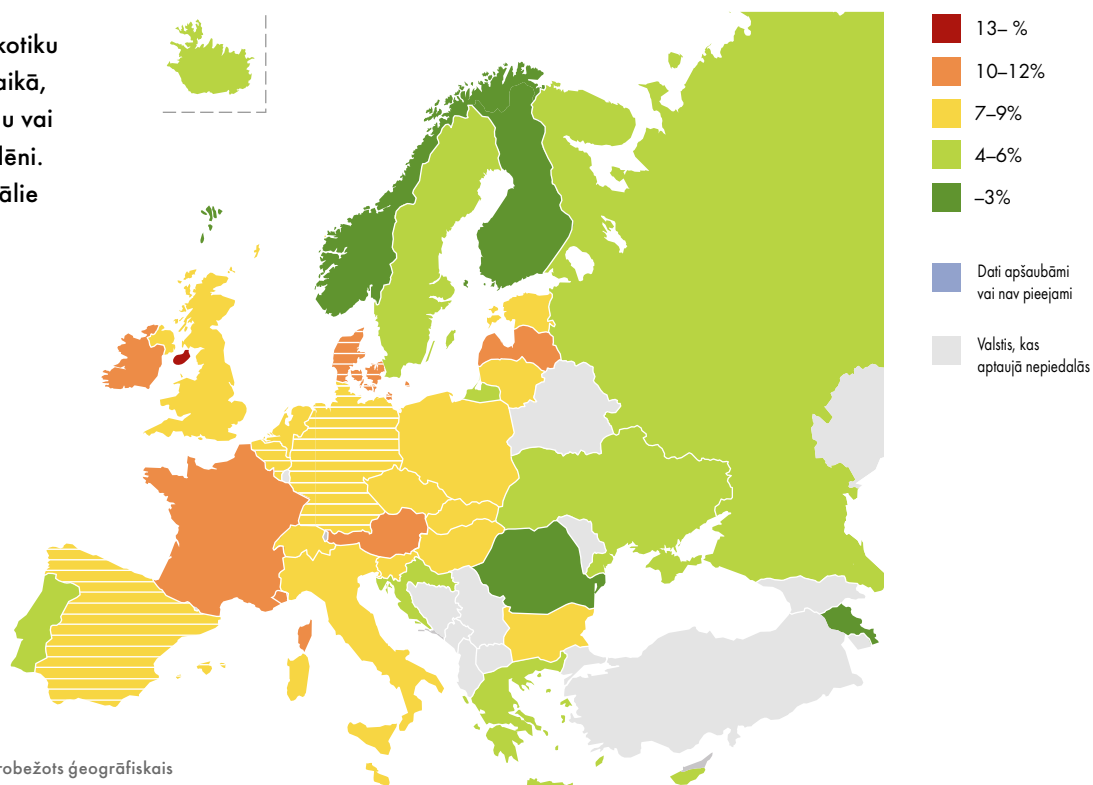
3.b attēls

Marihuānas vai hašiša
lietošana pēdējās 30 dienās
sadalījumā pa dzimumiem.
2007. g. Procentuālie rādītāji.

4.a attēls

Citu nelegālo narkotiku lietošana dzīves laikā, izņemot marihuānu vai hašišu ^(a). Visi skolēni. 2007. g. Procentuālie rādītāji.

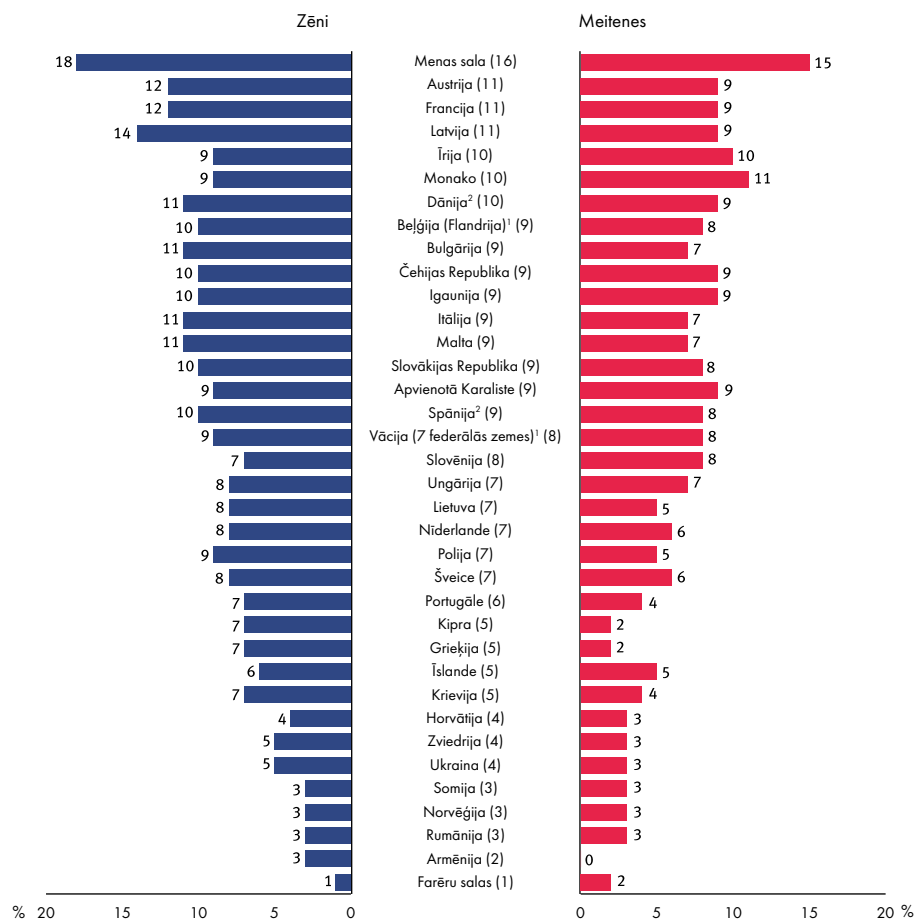
⁽¹⁾ Beļģija un Vācija — ierobežots ģeogrāfiskais pārklājums.

⁽²⁾ Dānija un Spānija — ierobežota datu salīdzināmība.

^(a) „Nelegālās narkotikas, izņemot kaņepes” aptver ekstazī, amfetamīnus, LSD un citas halucinogēnās vielas, krekus, kokaīnu un heroīnu.

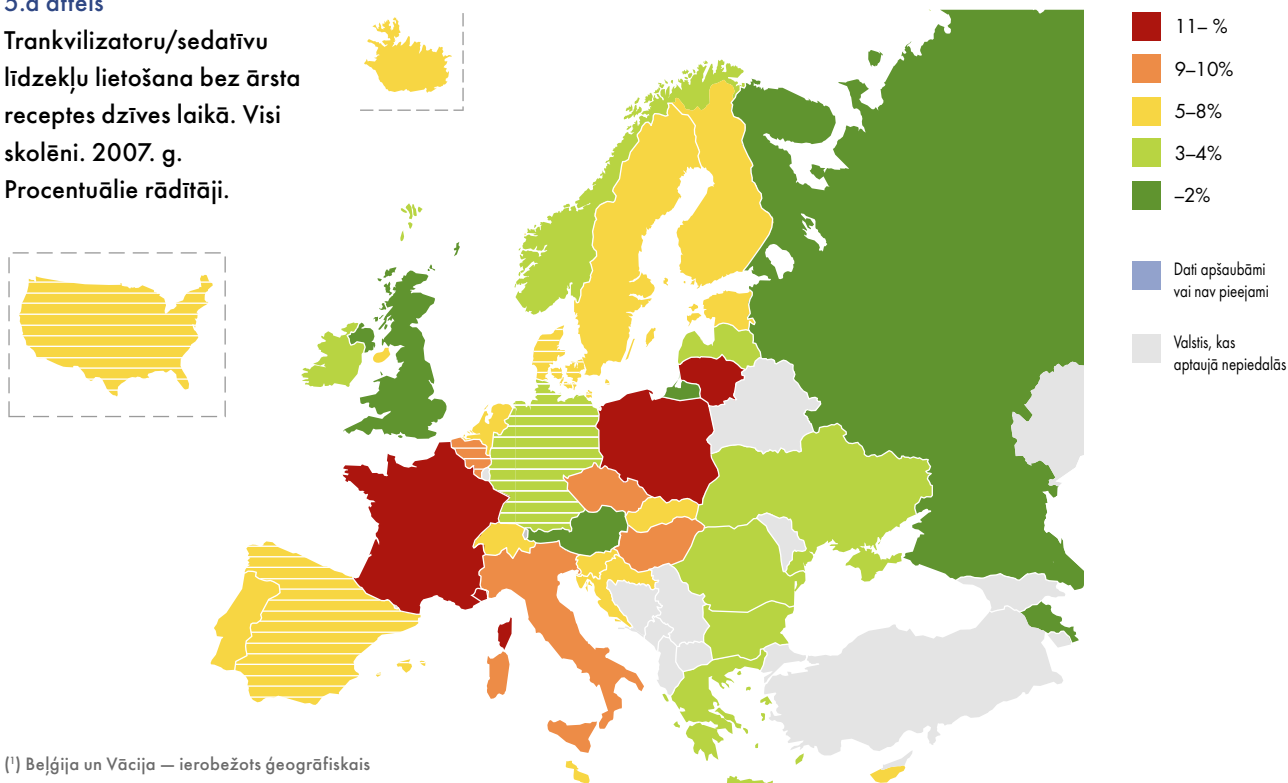
4.b attēls

Citu nelegālo narkotiku lietošana dzīves laikā, izņemot marihuānu vai hašišu ^(a) sadalījumā pa dzimumiem. 2007. g. Procentuālie rādītāji.

5.a attēls

Trankvilizatoru/sedatīvu
līdzekļu lietošana bez ārsta
receptes dzīves laikā. Visi
skolēni. 2007. g.
Procentuālie rādītāji.

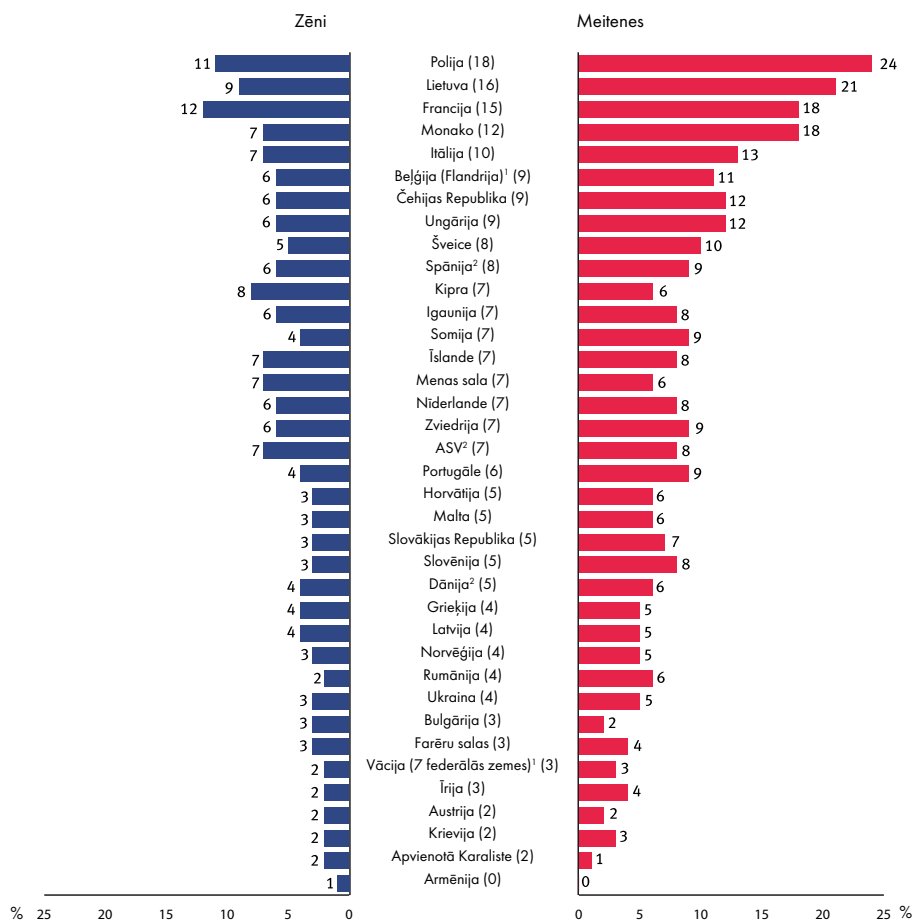

(¹) Beļģija un Vācija — ierobežots ģeogrāfiskais pārklājums.

(²) Dānija, Spānija un ASV — ierobežota datu salīdzināmība.

5.b attēls

Trankvilizatoru/sedatīvu
līdzekļu lietošana bez ārsta
receptes dzīves laikā
sadalījumā pa dzimumiem.
2007. g. Procentuālie rādītāji.

Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs

Kopsavilkums — ESPAD 2007. gada ziņojums

Luksemburga, Eiropas Kopienu Oficiālo publikāciju birojs

2009 — 18 lpp. — 21 x 29,7 cm

ISBN 978-92-9168-365-9

Par EMCDDA un ESPAD

Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs (EMCDDA) ir viena no Eiropas Savienības decentralizētajām aģentūrām. Centrs tika nodibināts 1993. gadā, tas atrodas Lisabonā. Tas ir galvenais visaptverošas informācijas avots attiecībā uz narkotiskajām vielām un narkomāniju Eiropā.

EMCDDA vāc, analizē un izplata faktisku, objektīvu, ticamu un salīdzināmu informāciju par narkotiskajām vielām un narkomāniju. Šādi rīkojoties, centrs nodrošina, ka interesentiem ir pieejama pamatota informācija par situāciju narkomānijas jomā Eiropas mērogā.

Eiropas Skolu aptauju projekts par alkoholu un citām narkotiskajām vielām (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, ESPAD) ir neatkarīgo pētniecības grupu kopīga iniciatīva vairāk nekā četrdesmit Eiropas valstīs, padarot to par lielāko starptautisko pētniecības projektu par narkotisko vielu lietošanu pusaudžu vidū pasaulē.

ESPAD tika izveidots 1993. gadā pēc Zviedrijas padomes informācijai par alkoholu un citām narkotiskajām vielām (CAN) iniciatīvas un ar Eiropas Padomes Pompidou Group atbalstu. Pirmā datu vākšana notika 1995. gadā un aptvēra 35 valstis. 2007. gada ESPAD ziņojums ietver ceturtās datu vākšanas rezultātus, ko 2007. gadā veica 35 valstīs.

Šis daudzvalodu kopsavilkums ir tapis sadarbības shēmas rezultātā, kas pastāv starp EMCDDA un ESPAD. Mūsu kopīgi mērķi iekļauj, pirmkārt, plašāku pieeju informācijai un zināšanām par alkohola un citu narkotisko vielu lietošanu skolēnu vidū, kas izstrādāta ESPAD projekta ietvaros, un, otrkārt, skolu aptauju datu pieejamības, kvalitātes un salīdzināmības uzlabošanu.

Publikāciju birojs
Publications.europa.eu

ISBN 978-92-9168-365-9

9 789291 683659